

Els noms de Valls segons el llibre de testaments del 1306-1307

Miquel S. Jassans*

Paraules clau: gent repobladora, Valls.

Resum: Estudi dels antropònims de Valls segons el llibre de testaments dels anys 1306-07, en el qual es contempla de quines comarques, poblacions, castells, masades procedien els oficis que practicaven, la persistència d'alguns d'aquests llinatges i la seva incidència en el repoblament cristià del terme de Valls i agregats a l'hora d'anomenar alguns indrets i paratges.

Abstract: Study of the anthroponyms in Valls according to the book of wills from years 1306-07 considering the counties, villages, castles, farmsteads they came from; the jobs they did, the persistence of some of these lineages and their incidence in the Christian repopulation of the municipal area of Valls and hamlets when naming some spots and places.

* Soci d'Honor de la Societat d'Onomàstica. Soci i expresident de l'Ateneu Cultural J. Taverna d'Alforja.

Quan fem un recull onomàstic d'algun terme de la Catalunya Nova, i es té la sort de trobar la documentació d'aquells dos primers segles de repoblament, a més de tenir l'antroponímia dels repobladors, sovint, d'un bon nombre podem saber de quin indret procedien els nouvinguts, els oficis que practicaven o la seva filiació patronímica.

En el recull de Valls vam poder buidar un llibre de testaments de l'any 1306, el qual ens dona un clar exemple d'on venien els qui repoblaren el terme de Valls. El llibre anota 228 famílies, de les quals vuitanta-una amb el seu nom precedit de la preposició [de], ens indiquen la seva procedència, amb el nom de lloc, vila, ciutat, castell, masada... com Joan d'Aguiló, Guillem d'Albinyana, Francesc de Fonolles, Berenguer de Manresa, Borràs de Tamarit, A. de Santjust, Bernat de Vallbona. Alguns també ens indiquen la comarca de procedència: Pere de Segarra (*), Bernat de Penedès o Domingo Noia, aquest darrer provinent de la comarca de l'Anoia. Els documents que donem en l'*Onomàstica de Valls i els seus agregats de Fontscaldes, Masmulets i Picamoixons* sobre l'entrada Nolla il·lustren com de la iodització del català central amb Domingo, Arnau i Picó Noia el 1306 es passa a la palatalització d'Andreu Noilla el 1414 i a Montserrat Anolla el 1436.

Altres noms assenyalen una procedència forana, com Joan Anglès, Berenguer Guasc o Vidal de Milà, i un bon nombre ens informen de patronímics esdevinguts, noms com Berenguer, Ermengol, Borràs, Domènec, Eimeric o Huguet. Aquesta família Huguet, un segle i mig més endavant, va aportar al món de l'art un dels pintors gòtics més excel·lents de Catalunya i, per extensió, d'Europa. Un manual notarial del 1436 ens aporta la filiació d'aquest artista: «Jacobó huguet et anthonio huguet filis anthony huguet q[uondam] d[ict]a ville.»

Els oficis estan representats amb noms com Carnicer, Munner, Pastor, Piloter, Sabater, Teixidor, Tintorer.

Munner igual a Molner i Moliner. Piloter, hem de pensar que es tractava de qui feia o venia pilotes. Teixidor, en aquelles dates estava associat al catarisme, que sovint se'ls coneixia com a Teixidors i Tintorer, també relacionat amb la indústria dels teixits.

Tots aquests exemples són clars i diríem que podem afirmar-ne les procedències, però també hi trobem casos en què aquesta filiació és una incògnita. En el mateix llibre de testaments trobem un Guillem de Puculull i un Pere de Malandrit, encara que no coneixem cap vila o indret que s'anomeni Puculull ni Malandrit.

Poculull és sinònim de petitó, de poquet, però també és un antropònim. Aleshores aquest G. de Poculull podria tractar-se que, en lloc de referir-se a un indret, es referís a G. fill de Puculull. Malandrit és ben bé un nom ben estrany.

També anotem un Guillem d'Anguera, procedent de l'antic despoblat d'Anguera, situat entre Cabra i Sarra, a la Conca de Barberà, del qual no en queda rastre, però sí que en queda de l'església romànica de Sant Pere d'Anguera, vora el riu homònim, on es pot veure l'absis amb algun fragment de mur, com també el vell pont per sobre el riu que menava a la població.

Alguns noms que anotem en el llistat són indrets deshabitats, on només resten les runes d'un castell, una ermita, quatre parets d'una masada d'un petit nucli

medieval desaparegut, que sovint difícilment trobarem en els mapes. Uns exemples són el castell i vila de Timor a la riba del riu Ondara a la Segarra. Del castell, en resten quatre parets; i del poblet, no en queda rastre. Brocà o Sant Martí de Brocà és una esglésiola romànica a la comarca del Berguedà als contraforts del Moixeró, que deixà de ser municipi a favor de Guardiola de Berguedà. Comabella és un petit nucli habitat per 25 persones de la comarca de la Segarra, comarca d'on sortiren un bon nombre de colons en la conquesta de la Catalunya Nova. Ocelló són les restes d'un castell de la comarca de l'Anoia.

Al llibre de testaments trobem un Joan, un Pere, un Guillem i un Bernat amb el nom *boni hominis*, que segurament procedien d'Occitània, de terres càtares. Aquells anys de repoblament s'esqueien en els que el catarisme era perseguit i els seus membres, que anomenaven *bons homes*, cremaven a les fogueres. Una munió fugia, i la perspectiva d'una nova terra com a refugi i lloc de treball i la necessitat de contingent humà per part del comte de Barcelona per repoblar-la abonaren la vinguda de gent occitana.

D'aquelles terres occitanes, un Pere Termenès devia venir de la vila que duu aquest nom, quan va ser arrasada per Simó de Montfort en la croada contra aquella gent. També hi ha la possibilitat de procedir de la vila de Termens, a la Noguera, però la grafia inequívoca del nom fa creure que la vila occitana sigui d'on procedia Pere Termenès.

P. Aleus és un altre nom que fa dubtar de la seva procedència perquè el coneixíem en singular, Aleu. Suposem que es tracta del mateix nom. Aleu és un llogarret occità enclavat als Pirineus, en terres de l'Arieja, entre Sant Girons i Foix, avui lloc d'estiueig. Segurament prové del nom llatí Eletus o Eleitus.

És difícil d'ubicar el nom que duen un Bernat i un Jaume Libra. En el recull de Valls, en anotar la plana d'en Lliura i el bosc d'en Lliura, atribuïem que el nom llatí dels Libra va ser el que donà nom als dos topònims. Hem cercat algun indret, vila o castell que l'anomenessin Lliura i només ens ha aparegut el topònim Pi de la Lliura, al terme de Vidreres, a la comarca de la Selva, prop de l'ermita de Caulés i el castell de Sant Iscle.

Hi ha algun nom indicant-ne la procedència, però hi ha diferents llocs habitats amb la mateixa denominació com Torrelles de Foix al Penedès, Torrelles de Salanca a la Catalunya Nord i Torrelles de Llobregat. Aleshores esdevé el dubte de quina d'aquestes viles havia vingut en Joan de Torrelles. En comprovar que un bon contingent de noms del llibre de testaments provenen de terres de Marca, i sospesant els percentatges de les diverses zones de reclutament, hem de pensar que el seu lloc d'origen era Torrelles de Foix. Aquesta procedència de Marca observada en aquesta llista del 1306 es pot ampliar, si hi afegim els noms dels manuals notariais del 1337 i 1375 i veiem que el contingent més nombrós va venir d'on conflueixen les comarques de la Segarra, de l'Anoia i del Penedès. Això ja ho vàrem observar en fer els reculls de Coldejou i Duesaigües, en buidar el manual notarial de 1271-1273, que la gent de reconquesta i repoblament majoritàriament van venir d'aquelles tres

comarques i alguns noms es repeteixen, i indiquen que venien d'unes mateixes poblacions i indrets; entre altres, Anguera, Gavalrà, Aleu, Nolla, Tamarit, Vallès, Arbós.

Alguns noms esdevinguts representatius de Valls han perdurat fins a l'actualitat, com Cabrer, Català, Batalla, Bofarull, Bonet, Domènec, Guasc, Huguet, Martí, Miquel, Puig, Roca i Vidal. D'altres van propiciar topònims que encara s'anomenen, com el coll d'en Martí, el raval i el torrent de Farigola,*** el puig Cabrer, Mas Miquel, el bosc i la plana d'en Lliura o el carrer d'en Simó.

En el llistat hem posat el lloc de procedència d'on eren els qui van venir a repoblar o creiem que en venien. És possible que alguna interpretació no sigui la correcta, com Cesguàrdies, ja que no deixa de ser una hipòtesi.

Antropònims del llibre de testaments el 1306-1307 de Valls

– Bng. Abat	(Títol)
– P. Alama[n]y	(País)
– Joh. Alama[n]y	(País)
– G. Dalbinyanus	(Penedès)
– P. Aleus	(Aneu, poblet d'Occitània / Arieja)
– A. Alguer	(Algarès)
– G. Alguer	(Algarès)
– G. Çalguer	(Algarès)
– Lautrenti[us] dalmemar	(Segrià)
– A. Amoros	(Tret / renom)
– G. Danguera	(C. de Barberà)
– Berengari[us] danguera	(C. de Barberà)
– Bn. Arbos	(Penedès)
– G. d[e] arboci[us]	(Penedès)
– P. Arbocy	(Penedès)
– R. Erme[n]gol	(Patronímic)
– F. Erme[n]gol	(Patronímic)
– P. d[e] Balcebre	(Berguedà)
– Bng. d[e] ba[n]yoles	(Pla de l'Estany)
– Bng. d[e] barbera	(Conca de Barberà)
– P. d[e] barbera	(Conca de Barberà)
– A. Basilia	(Patronímic)
– p[er]jicono Batayla	(Atribut)
– R. Batayla	(Atribut)
– P. Batayla	(Atribut)
– R. d[e] belestar	(Alt Urgell)
– G. B[ere]ng[arius]	(Patronímic)

– P. besora	(Osona / Solsonès)
– B d[e] bia[n]ya	(Garrotxa)
– Bn. Bofarul	(Llinatge)
– R. bonet	(Llinatge / tret)
– Joh[àn] bon[i] hom[inis]	(Occitània)
– P- boni hominis	(Occitània)
– G. boni hominis	(Occitània)
– Bn. boni hominis	(Occitània)
– A. Borràs	(Patronímic)
– G. broca	(Castell de Brocà / Berguedà)
– P. cabot	(Tret / renom?)
– A. cabot	(Tret / renom?)
– paschasius cabot	(Tret / renom?)
– jacob[us] cabrer Picamoixons**	(Ofici)
– A. calaf	(Anoia)
– Bn. calvet	(Tret)
– G. d[e] camarasa	(Noguera)
– Bg. d[e] camarasa	(Noguera)
– joh. Canela	?
– P. canela	?
– P. canoves	(Vallès Oriental)
– Bn. carme	(Anoia)
– P. carnic[er]	(Ofici)
– P. castela	(Vallès)
– bonanat d[e] Castalgali	(Bages)
– b. Castelo	(País Valencià)
– P. catala	(Pertinença)
– Bng. catala	(Pertinença)
– Picon[us] d[e] celers	(Pallars Jussà)
– P. d[e] celers	(Pallars Jussà)
– Bn. censal	(Renom?)
– P. cesguardies	(Guàrdia de Noguera / Castell?)
– Franc[e]sch d[e] comabela	(Segarra)
– P.d[e] comabela d. Villa rotu[n]da**	(Segarra)
– F. comas	(Pot ser de diversos indrets)
– G. conil	(Segarra / poblet i castell en ruïnes de Conill)
– Bn. d[e] conieres	(Penedès / agregat de Castellví de la Marca)
– G. d[e] corbera	(Baix Llobregat)
– R. d[e] corbera	(Baix Llobregat)
– P. corda	(Renom?)

– P. domenech	(Patronímic)
– A. domenech	(Patronímic)
– A. domenech	(Patronímic)
– Bng. eymerich	(Patronímic)
– P. Estela	(Selva, prop d’Amer)
– A. d[e] f[ari]gola	(Vallès)
– P. d[e] ferigola	(Vallès)
– Franciscus folch	(Llinatge?)
– F. d[e] fonoleres	(Segarra / castell habilitat com a casa rural)
– P. fust[er]	(Ofici)
– A. fust[er]	(Ofici)
– A. gasol	(Llinatge?)
– G. gaçol	(Llinatge?)
– G. gavalda	(Occitània)
– P. G[er]ald[us]	(Patronímic)
– Bng. granel	(Llinatge? Renom?)
– F.d[e] granyena	(Segarra / antic castell en ruïnes)
– G. d[e] guas[ch]	(de Gascònia)
– Bng. d[e] guasch	(de Gascònia)
– P. uguet	(Patronímic)
– P d[e] jorba	(Anoia)
– joh. Laurador	(Ofici)
– P. d[e] leyda	(Segrià)
– A. d[e] leyda	(Segrià)
– Bn. libra	(?)
– Jac. Libra	(?)
– A. d[e] lorach	(Conca de Barberà)
– Joh. d[e] lorach	(Conca de Barberà)
– Brn. d[e] lorach	(Conca de Barberà)
– Bng. loret	(la Selva)
– P. loret	(la Selva)
– P. Luca	(Lluçà?)
– P. d[e] malandrit	(?)
– P[er]jicono maÿlol	(Vall d’en Bas)
– A. maÿlol	(Vall d’en Bas)
– Joh. maÿlol	(Vall d’en Bas)
– Joh. d[e] ma[n]resa	(Bages)
– Bng. d[e] ma[n]resa	(Bages)
– Martin[us] d[e] ma[n]resa	(Bages)
– Jac. marcial	(Patronímic)
– Bn. Marti	(Patronímic)
– Joh. Mascarel	(País Valencià)

- Jac. mascarel (País Valencià)
- G. masco (?)
- Bn. maço (Alt Camp)
- Bernardus masso (Alt Camp)
- A. maço (Alt Camp)
- Jac. masseguer (Ofici)
- Jac. masseguer abat (Ofici, títol)
- Bn. maestre (Títol)
- vital d[e] milan (Italià)
- P. Mich[e]l[is] (Patronímic)
- Bn. mich[e]l (Patronímic)
- R. Miro (Patronímic)
- pascasi[us] muln[er] (Ofici)
- Jac. mo[n]istrol (Anoia)
- A. mu[n]tagut (Segrià)
- P. mu[n]tagut (Segrià)
- R. D[e] mo[n]te alb (Conca de Barberà)
- p[er]jicon[us] d[e] mo[n]te albo (Conca de Barberà)
- na mu[nt]blanca (Conca de Barberà)
- B[er]trand d[e] mo[n]tefalcone (Segarra / pot tractar-se de Montfalcó Murallat)
- P. d[e] mo[n]far (Segarra / prop de Santa Coloma, quatre cases on encara hi viu gent / església romànica)
- Bn. d[e] mo[n]te tornesso (Segarra)
- G. d[e] mo[n]te tornesio (Segarra)
- P. d[e] mo[n]te pavone (Segarra)
- Joh. Moragues (Ètnia?)
- Bng. morato (Ètnia / filiació)
- Borrati[us] morato d[e] manso (Filiació)
- P. moreyl (Ètnia / filiació)
- Dn. Mulet (Ètnia / filiació)
- G. nebot (Parentiu)
- A. d[e] ocello (Anoia / antic castell)
- dom. Oliver (Ofici? / patronímic?)
- Gombaldo d[e] padro (Possiblement era del Bages?)
- maciany palafurgel (Baix Empordà)
- picon[us] d[e] palau (A. Empordà)
- A Palom[ar] (P. Valencià)
- Bartolom[eus] paschal (Patronímic)
- B[er]tran[dus] pastor (Ofici)

- Bng. pelic[er] (Ofici)
- R. d[e] pened[e]s (Penedès)
- P. pened[e]s (Penedès)
- P. pilat[er] (piloter) (Ofici)
- G. d[e] poculullo (?)
- jac. ponti[us] (Patronímic)
- P. d[e] pontils (Conca de Barberà)
- Pet[ro]d[e]podio (Possiblement de comarques gironines)
- Bng. rabost[er] (Ofici)
- R. Reg d’Alió* (Podria tractar-se de Puig-reig)
- G. Redorta (?)
- p. rimbau (Patronímic)
- P. ricart (Patronímic)
- Joh. d[e] ripoll (Ripollès)
- R. d[e] ripol (Ripollès)
- P[er]jicon[us] ripol (Ripollès)
- B[ar]tolome[us] d[e] riudagost (Riu afluent de l’Anoia)
- Bng. d[e] riudagost (Riu afluent de l’Anoia)
- Joh. Rub[e]rt- (Patronímic)
- Bng. robi (Vallès Occidental)
- Bn. roca (Vallès Oriental)
- R. Rocamora (Alt Camp)
- p[er]jicon[us] rocamora (Alt Camp)
- p[er]jicon[us] roys (Tret)
- G. romagosa (Flora)
- A. Rom[eu] (Patronímic)
- A. rossel (País Valencià / Baix Maestrat)
- Bn. d[e] robinat (Segarra / Ribera d’Ondara)
- d[o]m[ini]c[us] çabat[er] (Ofici)
- Bn. çabat[er] (Ofici)
- Bn. d[e] segarra (Segarra)
- A. d[e] segarra (Segarra)
- Ge[ral]dus çag[ra]nada (Penedès)
- D. salses (Catalunya Nord)
- A. salvat (Atribut)
- P. d[e] zanahugia (Segarra)
- P. Sanz (Patronímic)
- G. d[e] s[an]ta digna (Vallès)
- A. d[e] senjust (Baix Llobregat)
- Ponci çatorra (Torre a Vallferosa / Mejanel / Segarra / s’anomena la Torre per l’excursionisme de dimensions?)

- Bn. çatorra (Torre a Vallferosa / Mejanell / Segarra / S'anomena la Torre per l' excepcionalitat de dimensions?)
- pet[r]us simo (Patronímic)
- P[er]jico[nu]s simo (Patronímic)
- en simo d[e] ma[n]so mulero** (Patronímic)
- A d[e]] solerio (Rosselló / Vileta del Millars)
- P. solsona (Solsonès)
- G. taylades (diverses partides amb el nom de Tallades)
- Saurine çataylada (diverses partides amb el nom de Tallades)
- P.d[e] tamarit (Tarragonès)
- borрати[us] d[e] tamarit (Tarragonès)
- G. d[e] t[ar]ragona (Tarragonès)
- A. d[e] t[ar]ragona (Tarragonès)
- Salomo d[e] t[ar]ragona (Tarragonès)
- Jac. d[e] t[ar]rega (Urgell)
- B[ar]tolomeus tegell (Ofici?)
- R.teixidor (Ofici / podria ser occità)
- p]er]jicon[us] teixidor (Ofici)
- P. t[er]menes (Occitània)
- Bn. d[e] timor (Castell / Segarra / Ribera d'Ondara)
- Joh. d[e] timor [d]e picamoixons** (Segarra / Ribera d'Ondara)
- A. tintorer (Ofici)
- A. torrell
- P.Torroella d'Alió** (Nom antic de Torroella de Montgrí / Baix Empordà) (També al País Valencià)
- Joh. d[e] torreles d[e] aliyla** (Torrelles de Foix / Penedès) (de Llobregat)
- Bartholom[eus] d[e] vacharices (Vallès Occidental)
- Bn. d[e] vallbona (d'Anoia) (de les Monges / Urgell)
- Bartholomeus vales (Vallès)
- G. vales (Vallès)
- p. d[e] vall moll (Alt Camp)
- Bng- d[e] vall moll (Alt Camp)
- G. d[e] vallib[us] (Alt Camp)
- R. d[e] veciana (Anoia)
- jac. venrel (Penedès)
- G. venrel (Penedès)
- Picon[us] venrel (Penedès)
- salvator vital[is] (Patronímic)
- Bn. vitalis (Patronímic)

– A. d[e]villa	(Vilafranca?)
– march[us] d[e] villa	(Vilafranca?)
– P. vilar	(?)
– P. çabat[er] d[e] villa roto[n]da**	(Ofici)
– A. vi[n]ya	(?)
– maymo volta	(?)

Bibliografia

TORRES Berenguer de.

Liber testamentorum dels anys 1306-1307. Secció Notaris de Valls. Signe topogràfic, 21-1 2.AHCV.

* El llinatge Segarra de Valls donà al món de les lletres catalanes l'escriptor Josep Maria de Sagarra.

** Els noms seguits d'un asterisc indiquen que no eren de Valls. Habitaven en les viles que es mencionen en segon lloc.

*** En el recull *Onomàstic de Valls*, per una hipercorrecció, els topònims entrats com *pont*, *raval* i *torrent*, de *la Farigola* havien de ser; *pont*, *raval* i *torrent de Farigola*, perquè fan referència a l'antropònim Farigola que anotem al llistat.